

De Vrede van Campo Formio.

(17 October 1797.)

De beroemde vrede van Campo Formio is niet te Campo Formio gesloten. De plaats was er wel voor bestemd; zij lag trouwens tusschen de beide vijandelijke legers in. Maar Campo Formio was slechts een gehucht, een klein dorp, en miste een geschikte gelegenheid, waar de vredesonderhandelingen konden worden gevoerd.

De onderhandelaren vergaderden dus in de buurt van Campo Formio: bij graaf Cobentzel, die zich te Udine, of bij Napoleon Bonaparte, die zich te Passeriano bevond.

De Deutsche Keizer had vier gezanten gezonden, terwijl Bonaparte, na Clarkes terugroeping, de eenige vertegenwoordiger der Fransche regeering was.

De beide partijen, Oostenrijk en Frankrijk, wilden thans vrede, en Cobentzel was expres door den Keizer uit Weenen gezonden, om gunstige voorwaarden te bedingen.

Cobentzel was een gladder diplomaat. Hij was vier-en-veertig jaren oud, en in de kracht van zijn leven. Hij was van geboorte een Zuid-Nederlander, een Brusselaar, en was achttien jaren de gezant van Oostenrijk bij Keizerin Catharina II van Rusland geweest. Hij was zoo pas uit de Russische hofstad teruggekeerd, en koesterde zich nog in de gunst der Keizerin, terwijl hij haar reeds had verlaten. Hij dankte die gunst aan de vaardigheid van den hoveling, die hem eigen was. Hij had een bijzonder talent om moeilijke politieke knopen te ontwarren; in het regelen van hooftstukken werd hij door niemand overtroffen, en om de Keizerin aangenaam te zijn, schreef hij zelfs stukken voor haar toneel.

Op den merkwaardigen 16den October 1797 hielden de onderhandelaren ten huize van graaf Cobentzel te Udine een hunner laatste vergaderingen. De vier vertegenwoordigers van Oostenrijk zaten achter de tafel, en Napoleon zat er voor. Van de Oostenrijkers voerde enkel Cobentzel het woord. Hij had een groot papier voor zich, en sprak niet alleen met zijn tong, maar ook met zijn gebaren, met zijn handen.

Cobentzel was een man van gewicht, en hij was er zich van bewust; achter die schitterende orde klopte een zelfbewust hart.

Hij was bij het bepleiten der Oostenrijksche belangen welsprekend, maar tevens spitsvondig; er lag een onmiskenbare bitsheid en geprikkeldheid in zijn stem, als hij staarde op dien jongen, acht-en-twintigjarigen generaal daar vóór hem.

Het was Oostenrijk meenens, om vrede te sluiten, en Napoleon ook. Hij had zijn naam als veldheer en krijgsheld in dezen Italiaanschen oorlog gevestigd, en terwijl hij voor Frankrijk schitterende overwinningen had behaald, haakte hij er naar, om den roemrijken oorlog door een roemrijken vrede te besluiten.

Anderhalf jaar geleden was hij met 32.000 man en 20 vuurmonden naar de gezegende vlakten van Italië op pad gegaan. Het konden geen soldaten worden genoemd. Zij zagen er uit als een troep schooiers; zij leden gebrek, zij hadden honger en waren in lompen gehuld.

Maar deze schooiers, deze ellendigen noemde hij soldaten, en terwijl zij schreeuwden om brood, wekte hij in hun harten den honger naar roem. Zijn rede, die hij bij Nizza hield, wórdt nog op dezen dag als een meesterstuk van militaire welsprekendheid geprezen, en luidde als volgt:

„Soldaten! Gij zijt naakt, slecht gevoed; de regeering is u veel schuldig, maar kan u niets geven. Uw geduld, de moed, dien gij tusschen deze rotsen toont, zijn bewonderenswaardig, maar zij verschaffen u geen roem. Niet de minste luister straalt van u af. Ik wil u geleiden naar de vruchtbaarste vlakten der wereld. Rijke provinciën, groote steden zullen daar in uwe macht zijn; eer, roem en rijkdom zult gij er vinden — soldaten van Italië! zou het u aan moed of volharding ontbreken?”

Hij had met deze hongerige soldaten de roemrijkste overwinningen behaald, en toen hij met zijn zwaard Boven- en Midden-Italië had veroverd, begon hij een nieuwe republiek, de Cisalpijnische Republiek, te vormen. Het plan was, om er even als in Holland een krijgsmacht achter te laten, die er zou kunnen uitrusten van de vermoeienissen, en door haren krijgshaftigen geest het militaire vuur der bevolking aanblazen. Napoleon had een stout, vèr reikend plan. Deze Republiek moest een Fransche voorpost zijn aan gindsche zijde der Alpen; het was daarom noodzakelijk, dat de Fransche legers er gemakkelijk konden binnendringen, en reeds in die dagen, toen Napoleon nog nauwelijks meer dan een jongeling was, had zijn geniaal vruchtbaar brein het plan overdacht, om voor de Fransche legers de heirbanen aan te leggen, waarop zij zich snel en vaardig tot in het hart van Europa konden verplaatsen.

Bij het beramen van die plannen trotseerde zijn stoutmoedige geest alle bezwaren. Hij onderhandelde reeds met Zwitserland over een plan, om Frankrijk te verbinden met de pas opgerichte Republiek, die nog niet eens door de andere mogendheden was erkend, en zijn ingenieurs waren reeds aan den arbeid, om de uitvoerigste en nauwkeurigste opgaven te verstreken. Hij wilde een breede, veilige heirbaan door de Alpen; hij wilde een doorgang boren door den Simplon, en twee volken verbinden, die door de natuur en door de hemelhooge Alpen van elkander waren gescheiden.

Zijn blik bepaalde zich niet bij Italië; hij legde beslag op de Venetiaansche vloot, en liet de Ionische eilanden, die aan Venetië behoorden, voor Frankrijk veroveren. Hij vergat Turkije niet, dat toen reeds kwijnende; hij dacht aan het eiland Malta, dat een krachtig steunpunt zou geven in de Middellandsche zee, en herinnerde de Fransche regeering aan Egypte. Hij wist geen betere plek, om de Engelschen aan te vallen dan in Egypte, want Egypte was de weg naar Indië, en het is niet onwaarschijnlijk, dat hem de doorgraving van de landengte bij Suez daarbij door het hoofd is gegaan.

Maar de Fransche regeering sloeg met achterdocht Napoleons bewegingen gade. Hij had benijders bij de vleet, die hem den voet dwars trachten te zetten, en de regeering, het toenmalige Directoire, vond de forsche autoriteit, die Napoleon openbaarde, alles behalve prijzenswaardig.

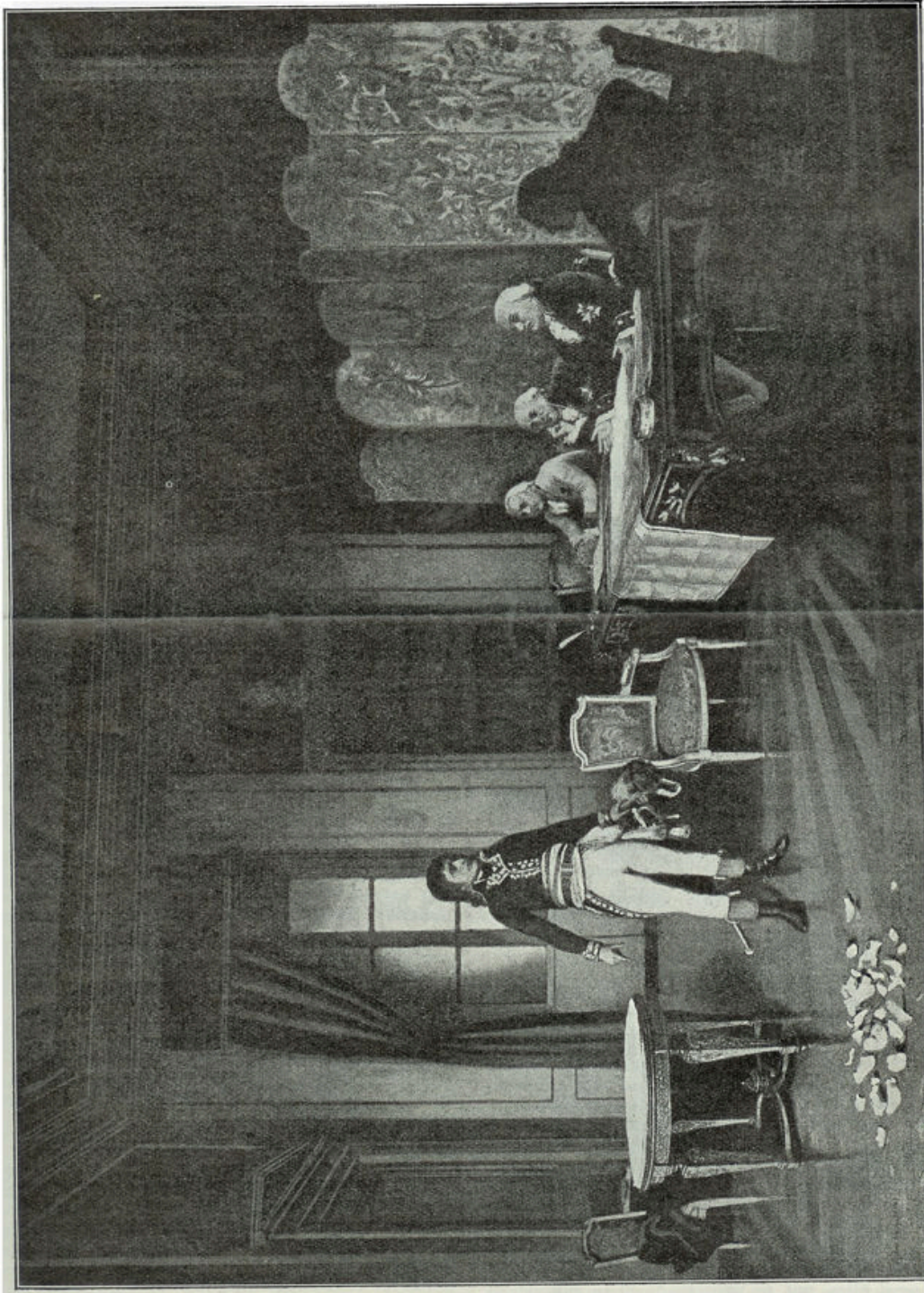
Toen Napoleon dit merkte, haastte hij zich, om den beledigde te spelen, en hij beklagde zich met de heftigheid en de bitterheid van een man, die verongelijkt is. Hij zeide vlakweg, dat de regeering hem met een schandelijke ondankbaarheid behandelde; hij verzocht om zijn ontslag, en deze jonge man, die zich bij andere gelegenheden zoo ferm en flink kon voordoen, veroorloofde zich thans de weelde, om de houding aan te nemen van een lastig, dwingerig kind.

Hij wist intusschen wel, wat hij deed. Hij had het leger op zijn hand, en de regeering miste den moed, hem van zijn post te ontslaan. Nu kalmeerde hij, maar hij herhaalde onophoudelijk, dat hij ziek en afgemat was; dat hij de vermoeienissen van het paardrijden onmogelijk langer kon doorstaan, en dat het hem onmogelijk was, een nieuwen veldtocht mee te maken.

Hij verlangde inderdaad naar den vrede, want hij vreesde, dat hij een voortgezeten oorlog, terwijl hij met het Italiaansche leger in het Zuiden stond, een ander Fransch leger de poorten van Weenen zou binnentrekken. Hij gunde aan niemand dan aan zich zelven den roem, den Deutschen Keizer den vrede te dicteeren, en terwijl hij door zijn schitterenden oorlog in Italië zich bloedige lauweren had verworven, verlangde hij thans naar de onbloedige maar niet minder gewichtige lauweren, om aan Frankrijk een schitterenden vrede te bezorgen.

De regeering stelde hem voor, om zijn arbeid te splitsen, en een gedeelte aan anderen op te dragen. Hij wilde er echter niets van weten, en terwijl zijn lichaam door een reuzenarbeid van twee jaren was geteisterd, zocht hij in zijn geest de krachten, die aan zijn lichaam dreigden te ontvallen.

Zoo was hij dan druk in de weer, om de Cisalpijnische Republiek te organiseeren, terwijl hij hare grenzen in zijn brein uitstippelde. De gewezen Republiek Venetië baarde hem daarbij weinig zorgen. Hij was genegen, om de republiek in twee deelen te splitsen; het eene gedeelte aan de Cisalpijnische Republiek te hechten, en het andere, waaronder de stad, aan Oostenrijk over te laten.



Hij gaf niet om de stad; zij was zonder beteekenis; zij had haar roem reeds lang overleefd. Hare kanalen waren vervuild, hare havens verzand; de bevolking was verweekelijkt, en ging op in pret maken. „Wat is dat voor een volk!” schreef Napoleon vol minachting; „'t is een slap, verwijfd menschenras — er is niets mee te beginnen!”

Zoo zaten de onderhandelaren dan in de groote, prachtige zaal, terwijl de vroolijke Octoberdag door de groote ruiten naar binnen keek.

Cobentzel had in last, om België op te offeren, maar Oostenrijk eischte tegemoetkomsten in Duitschland en Italië, die Napoleon niet genegen was, in te willigen. De beaardslagingen hadden reeds verscheiden dagen geduurd, en het leek er wel naar, dat men tot geen overéénstemming zou komen.

Cobentzel werd wrevelig; hij had tevergeefs zijn welsprekendheid uitgeput, en hij zeide, dat zijn rijtuigen reeds gereed stonden, om te vertrekken.

„Zie,” zeide de graaf: „mijn gebied wil de sleutels van Mantua overgeven, zoo hij die van Maintz terug ontvangt, want anders zou hij zichzelf onteeren. Frankrijk heeft trouwens nooit een schitterender vrede bedongen, en zal stellig geen voordeliger vrede wenschen; Frankrijk wil den vrede, en zal zijn oordeel uitspreken over een onderhandelaar, die het belang en de rust van zijn land aan militaire eerzucht opoffert.”

Napoleon hoorde den graaf aan met een strak en onbewogen gelaat, doch dan rees hij plotseling op. Hij was woedend; zijn wangen waren bleek, en zijn neusvleugels trilden.

Naast hem, op een tafel, stond een kostbaar porceleinen servies op een zilveren presenteerblad. Het was een geschenk van Keizerin Catharina II aan graaf Cobentzel, en de graaf was er niet weinig trotsch op.

Maar Napoleon nam het servies, want hij had het noodig; hij wierp het met heftigheid op den parketvloer, en het vloog in duizend scherven.

De Oostenrijkers dachten, dat hij plotseling krankzinnig was geworden, doch dat was zoo niet, en zij staarden hem met stomme ontzetting aan.

Zijn onbeduidende gestalte scheen grooter te worden; zijn oogen bliksemde, en hij schreeuwde den graaf toe: „De oorlog is verklaard, maar herinner u, dat ik binnen drie maanden uwe monarchie zal gebroken hebben, zooals ik thans dit porcelein heb gebroken!”

Meer zeide hij niet. Hij groette de verblufte Oostenrijkers en liet den Oostenrijkschen opperbevelhebber aanzeggen, dat de vijandelijkheden na vier-en-twintig uren zouden heropend worden.

Toen was de Oostenrijksche tegenstand gebroken, en reeds den volgenden dag — den 17^{den} October 1797 — werd de vrede van Campo Formio gesloten.

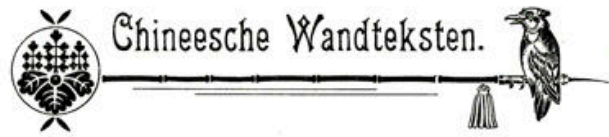
Oostenrijk deed afstand van België, Milaan en Mantua, maar behield Venetië, Istrië, Dalmatië en den linkeroever van de Etsch, terwijl Oostenrijk in een geheim artikel in den afstand van den linker Rijnsoever aan Frankrijk bewilligde.

Het Fransche volk was opgetogen over den vrede, en bereidde Napoleon een triomfantelijke ontvangst. Hij ging nu met vasten tred verder op de baan, die hij zich gekozen had, en hij zou de machtigste man worden der aarde. Maar hij gaf God niet de eer, die Hem toekomt, en hij, die met kronen speelde, en met de koningen handelde naar zijn welgevallen, werd door den Koning der koningen te licht bevonden.

Hij werd diep vernederd; hij werd tweemaal verpletterd, en het bitterste oogenblik zijner vernedering heeft hij in datzelfde Frankrijk beleefd, dat hem tot de wolken had verheven.

Hij was een krijgsgevangene, toen hem een bende boeren ontmoette. Zij keken hem aan met dreigende gebaren, en hij sidderde voor zijn leven. „Doe een witten strik op de borst!” bevalen zij, en hij deed het. Toen schreeuwde een reusachtige boer: „Nu zal je roepen: „Leve de Koning van Frankrijk!”” en hij riep het. Hij deed alles, wat zij wenschten, en in zijn smaad en in zijn ellende, terwijl hij geen God had, op wien hij vertrouwde, was hij niets dan een wankelmoedig, zwak menschenkind.

L. P.



De Chinees houdt zeer veel van spreuken en spreekwoorden. Zoowel mondeling als schriftelijk worden deze overgebracht van geslacht op geslacht. Een zeer algemeen middel tot bewaring van de wijsheid der vaderen bestaat in een soort wandtekst. Een bekwaam schrijver (beter letterteekenaar) schildert de spreuken keurig en fijn op lange witte of roode reepen papier. De landman en de handwerksman koopen deze papierstrooken voor billijken prijs en hangen ze aan den wand om telkens aan de spreuken herinnerd te worden; dezelfde gedachte, die ook hier de wandteksten begeerd maakte. De Chinees en zijn bezoeker laten zich gaarne door de spreuken onderwijzen. „Een mensch zonder onderwijs is aan het gedierte en het gewormte gelijk,” zegt een zijner spreekwoorden. Hier volgen eenige andere: „Omgord u eer het regent en graaf uw put, vóór gij van dorst omkomt.

„Wie huisraad en keukengereedschap rein houdt, hem is 't eenvoudige aardewerk beter dan goud en edelgesteente.

„Wie matig eet en drinkt, dien smaken moeskruiden beter dan de fijnste lekkernijen.

„Wie schande spreekt van de maatschappelijke instellingen, zal eindigen in schrik en ketenen.

„Gebruik in het dagelijksch verkeer niet veel woorden, want bij veel woorden zijn stellig veel overtredingen.

„Wilt gij in vrede leven, luister dan niet naar praatjes.

„Vergeet haastig het goede, dat gij gedaan hebt, maar vergeet nooit de u betoonde gunst.

„Wanneer een mensch er naar streeft, dat zijn goedheid ook gewaardeerd wordt, dan is hij niet meer goed; vreest een mensch, dat anderen zijn kwaad gewaar worden, dan moet hij inderdaad zeer boos zijn.

„Waar vrede en eendracht woont in een huis, daar is overvloed van vreugde, al zou er ook gebrek zijn aan voedsel; en wie al zijn schulden betaald heeft, diens hart is vol vreugde, al is er ook niets meer in zijn buidel.

„Bedenk bij elke schaal rijst, waaraan gij u verkwikt, dat het voortbrengen daarvan niet gemakkelijk geweest is. Elke draad zijde of katoen, die gij aan het lijf draagt, moet u herinneren, dat de bewerking daarvan veel tijd en kracht heeft gevorderd.

„Als gij wat koopt van een lastdrager, dan moogt gij niet te veel afdingen, maar moet gij hem ook zijn winst laten hebben.

„Wie aan zijn vrouw het huisbestuur overlaat, die is niet waard een man te heeten. Maar wie slechts streeft naar geld en goed en zijn ouders gebrek laat lijden, verdient den naam van mensch niet.

„Rijken te vleien met woorden en gebaren, is afschuwelijk, en zich hoogmoedig te gedragen jegens een arme, toont een laag karakter.

„Een luiaard maakt zich het leven zoet, maar zijn huis zal woest worden.

„Denk er niet voortdurend aan, hoe gij uw huis zult verfraaien, en wees niet steeds begeerig naar de beste akkers.

„Wie de ouden eert, zal in tijd van nood een toevluchtsoord bij hen vinden.

„Als gij arme bloedverwanten en behoeftige bureu ontmoet, heb dan medelijden met hen en ontferm u over hen, want het geluk van den gierigaard is van korten duur.

„Gaat het een ander goed, dan mag uw hart geen jaloersche gedachten koesteren; is een ander ongelukkig, dan moogt gij geen leedvermaak hebben.

„Wie dit alles leert en tracht te beoefenen, is er dicht aan toe, een heilige te worden.”

Dat laatste is echt Chineesch. Christelijk is het niet. Een heilige wordt een iegelijk, die zich door Christus laat heiligen; die niet op zijn eigen werk steunt, maar op Christus' werk, op Golgotha geschied. De zoodanige echter zal niet alleen een heilige zijn, maar zich ook als een heilige openbaren, wanneer hij in zijn leven leert en in beoefening brengt, wat ook de Chineesche wijsheid aanbeveelt.

ALBERT.

